
ФОРМУВАННЯ РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ ДОСЛІДНИХ ПОЛІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

О.М. РАКША,

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

e-mail: o.raksha@nubip.edu.ua

Т.О. ЄВСЮКОВ,

д.е.н., професор кафедри геодезії та картографії,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

e-mail: ievsiukov_t@nubip.edu.ua

Анотація. Особливо цінні землі (далі — ОЦЗ) відіграють важливе значення у збереженні природного біорізноманіття, національної духовності і забезпеченні продовольчої безпеки. Вони справедливо віднесені до найціннішої частини земельного фонду України. Водночас, серед ОЦЗ унікальну роль виконують земельні ділянки дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів, що використовуються для довгострокових наукових досліджень, поширення передових практик і впровадження новітніх наукових досягнень. Законодавство України не містить визначення поняття «землі дослідних полів», а також не встановлює чіткої класифікації і процедури визначення земель або земельних ділянок як дослідних полів. Не існує чітких критеріїв, які дозволяють віднести певні землі чи земельні ділянки до категорії дослідних полів. У публікації здійснена спроба розкрити сутність поняття дослідних полів, їх основні функції та види використання. Наголошується, що головна проблема полягає у тому, що земельні ділянки науково-дослідних установ і навчальних закладів можуть включати як особливо цінні землі, так і інші види земель, адже ділянка може застосовуватися для дослідницьких цілей протягом певного періоду, а в інші роки — для вирощування врожаю. Запропоновано визначення «земель дослідних полів» за авторським трактуванням і критерії за якими можна віднести певні землі чи ділянки до категорії дослідних полів.

Ключові слова: дослідне поле, науково-дослідні установи, навчальні заклади, особливо цінні землі, охорона земель, землі дослідних полів, Державний земельний кадастр, землі сільськогосподарського призначення.

Постановка проблеми

Раціональне використання, а також охорона земель дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів є вкрай важливим завданням. Це зумовлено тим, що ОЦЗ мають зростаючу соціально-економічну та екологічну роль. Адже вони відіграють важливе значення у збереженні природного біорізноманіття, відображають національну духовність і сприяють продовольчій безпеці, є найціннішою частиною земельного фонду. У складі ОЦЗ виокремлені землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів, які використовуються для довгострокових наукових досліджень, поширення передового досвіду і реалізації новітніх наукових досягнень. Разом з тим, у питанні дефініції поняття, правового режиму та охорони цієї категорії ОЦЗ залишаються невирішені питання, спричинені різними нормативно-правовими, екологічними, економічними, організаційними і іншими проблемами. Одним із таких питань, є не сформованість у нормативній базі чіткого визначення поняття «дослідних полів», критеріїв їх виокремлення та правового режиму їх використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Насамперед зазначимо, що теоретико-методологічному обґрунтуванню особливої цінності земельних ресурсів присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, зокрема Новаковського Л.Я., Третьяка А.М., Дороша Й.М., Добряка Д.С., Канаша О.П., Мартина А.Г., Олещенка М.А. [2, 3, 18]. Поряд з цим, питанням розвит-

ку теоретико-методологічних засад дослідної справи, розвитку мереж дослідних полів та їхнього становлення в сільськогосподарському дослідництві у своїх працях досліджували Вергунов В.А., Станіславський В.В., Комликова Г.І., Щebetюк Н.Б., Бокшиц О.М. [7, 8, 19] та інші.

Крім того, у полі зору вчених правничої наукової школи перебували питання правового режиму земель цієї категорії та висвітлені у працях Мураховської О.О., Мірошніченко А.М., Ришкової Л.В., Ступеня М.Г. [4, 5].

Зокрема, у дослідженнях Л.Я. Новаковського і М.А. Олещенка [2] обґрунтовано шляхи удосконалення процесів формування, охорони та ефективного використання особливо цінних земельних ділянок, а також вивчено заходи з їх захисту від непідтверджених вилучень.

А.М. Третьак та Й.М. Дорош наголошують, що «визначення категорії земельної ділянки здійснюється кількома способами, що може призводити до різних результатів: 1) за фактичним станом (наприклад, якщо на ділянці розташована будівля або водний об'єкт); 2) за даними державного земельного кадастру, які можуть суперечити фактичному стану та землевпорядній документації; 3) за даними землевпорядної документації (проектами відведення). [3]».

У визначенні поняття "особливо цінні землі" в українському законодавстві, О.О. Мураховська [4] підкреслює, що головною основою для класифікації земель як особливо цінних є їх висока ринкова вартість у порівнянні з іншими земельними ділянками. Крім того, такі землі мають мати високу нематеріальну цінність. Водночас такий підхід не завжди має дане обґрунтування.

Л.В. Ришкова [5], аналізуючи питання щодо правового регулювання охорони та використання ОЦЗ, спрямовує зусилля на уточнення їх складу та опис дефініції "особливо цінні землі" як "сукупності земельних ділянок, що включаються до різних категорій земель, задовольняють загальні інтереси та підлягають посиленій охороні". Вона дослідила науково-методичні аспекти правового регулювання збереження та використання особливо цінних земельних ділянок і намагалася розглянути класифікацію цих ділянок як основну передумову виникнення та формування їх правового статусу.

Наголосимо, що ОЦЗ є «осередком найвищої концентрації земельно-ресурсного потенціалу держави, вони можуть виступати потенційним ресурсом для гарантованого підтримання і підвищення рівня національної безпеки в умовах існування значної кількості викликів, пов'язаних із незавершеністю економічних трансформацій, а також загостренням глобальної продовольчої, енергетичної та екологічної кризи» [6].

Не дивлячись на глибоке вивчення поняття та правового статусу ОЦЗ, наразі відсутні досконалі механізми економіко-правового захисту цих земель [18]. Нагальною стає необхідність конкретизації дефініції "земель дослідних полів" науково-дослідних установ і навчальних закладів в контексті ОЦЗ та визначення їхнього правового режиму.

Мета дослідження полягає у визначенні дефініції та правового режиму земель «дослідних полів» науково-дослідних установ і навчальних закладів. А також у формуванні авторського бачення поняття «земель дослідних полів» і позицій щодо

вдосконалення правового режиму використання і регулювання їх, як категорії особливо цінних земель.

Матеріали і методи дослідження

У роботі використовувалися наступні методи дослідження: монографічний - для огляду наукових джерел щодо правового режиму особливо цінних земель; абстрактно-логічний - для обґрунтування мети, завдань та утворення висновків дослідження; графічний - для візуалізації класифікації польових досліджень. Метод аналізу використовувався для аналізу законодавчих та нормативно-правових актів, що стосуються правового режиму особливо цінних земель та земель дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів.

Результати дослідження та їх обговорення

Україна є промислово-аграрною країною, в якій особлива увага приділяється виробництву сільськогосподарської продукції (сировини). Вона також є одним із ключових лідерів в експорті певних видів сільськогосподарської продукції. Відносини у сфері вирощування високопродуктивних сільськогосподарських культур, включаючи зернові, були сформовані давно. Проте, досліджуючи історичні витоки дослідної справи зазначимо, що перше дослідне господарство, що займалося вирощуванням різних сортів сільськогосподарських культур було створено у 1840 році на навчальній фермі Гори-Горецького землеробського інституту і функціонувало до 1863 року. В подальшому, завдяки ініціативі сільськогосподарських

товариств, були засновані перші дослідні установи [7]. Дослідні станції були установами, які використовували переважно лабораторні методи дослідження, включаючи наявність хімічної лабораторії та кабінетів фізіології рослин і тварин. [19]. У 1901 році на унормоване «Положення про сільськогосподарські дослідні заклади», в якому зафіксовано два основоположних пункти щодо дослідної справи: бюджетне фінансування та державне замовлення відносно пріоритетних напрямів досліджень [8].

«Положенням про державні сортовипробувальні ділянки зернових культур», що прийняте 1937 року, передбачено створення ділянок для порівняльного випробування сортів зернових культур у відповідних ґрунтово-кліматичних зонах. У тогочасному земельному законодавстві 30-х років ХХ ст. введено спеціальний розділ щодо використання земель науково-дослідних, навчальних та інших сільськогосподарських установ, уточнивши їхні права на користування земельними ділянками. Кодекс також встановив правовий статус земель, наданих навчальним закладам і науково-дослідним установам, включаючи можливість їх оренди згідно зі затвердженими статутними планами і програмами науково-дослідної, експериментальної та навчальної діяльності, а також планами виробничої діяльності. Крім того, у Земельному кодексі згадується, що підприємства, які беруть участь у виробництві елітного насіння, є суб'єктами права на земельні ділянки сільськогосподарського призначення [7].

У Земельному кодексі України 1992 року (втратив чинність) зазначено, що землі сільськогосподарського призначення надаються для користу-

вання сільськогосподарським науково-дослідним установам, навчальним закладам, сільським професійно-технічним училищам та загальноосвітнім школам з метою проведення дослідних і навчальних робіт, поширення передового досвіду та ведення сільського господарства. Водночас, зазначається, що ці землі не можуть передаватися у колективну або приватну власність [9]. Визначення поняття «дослідних полів» в даному кодексі представлено не було, так само як і в чинному Земельному кодексі України, прийнятому у 2002 році.

Сьогодні, згідно зі статтею 150 Земельного кодексу України, землі, надані в постійне користування НВАО "Масандра" та підприємствам, що входять до його складу, а також дослідні поля науково-дослідних установ і навчальних закладів відносяться до категорії особливо цінних земель (ОЦЗ). [10]. Віднесення земель до цієї категорії базується не лише на їхніх природних властивостях, але й враховує їхнє використання для важливих соціальних потреб. Так, у Додатку 59 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» (додатки 2-64 до Порядку) зазначено: «землі сільськогосподарського призначення для дослідних і навчальних цілей з кодом цільового призначення - 01.09, а також земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність, та які надаються для збереження і використання цих об'єктів, проведення наукових досліджень, освітньої та виховної роботи відносяться до земель іншого природоохоронного призначення з кодом цільового призначення - 05.01», тому саме ці коди категорій ми можемо

віднести до земель дослідних полів [11].

Поряд з тим, чинним законодавством України не передбачено чіткого визначення поняття «землі дослідних полів». Також немає чіткої класифікації, порядку віднесення земель або земельних ділянок до дослідних полів. Відсутні чіткі критерії, за якими певні землі чи земельні ділянки будуть відноситися до дослідних полів.

Перш за все, при дослідженні змісту поняття «землі дослідних полів» необхідно розуміти їх структуру, по-друге, важливо розуміти, які завдання на них покладаються, а також враховувати ключові компоненти і проблеми формування.

Насамперед Законом України «Про освіту» передбачено, що науково-дослідні інститути підпорядковані «центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, Національній академії наук України, національній галузевій академії наук України» [1]. Закон України «Про вищу освіту» зазначає, що науково-дослідні інститути та дослідні станції є структурними підрозділами закладів вищої освіти, які забезпечують практичну підготовку фахівців певних спеціальностей та/або проводять наукові дослідження. [20].

Для прикладу, у нормативних документах Сумського національного аграрного університету, наведене у Положенні про підрозділ визначення «дослідне поле» розуміється як спеціально відведена земельна ділянка з визначеними межами та розташуванням, яка надається для проведення сільськогосподарської освітньої та науково-дослідної діяльності, де необхідним є наявність паспорта поля [12]. На нашу думку, дослідне поле слугує як жива лабораторія,

де науковці і здобувачі проводять контрольовані експерименти, вивчаючи різні аспекти землеробства, рослинництва, агротехнологій, системи зрошення, види добрив, методи обробки ґрунту та інші інновації.

Дослідники відстежують і вимірюють різні параметри, такі як якість і тип ґрунту, доступність поживних речовин, рівень вологості, вплив шкідників та інші змінні, що впливають на врожайність та якість культур. Дослідні поля також використовуються для навчання студентів/аспірантів і підвищення їх практичних навичок, даючи їм можливість працювати з реальними рослинами та дослідженнями. Це місце, де перевіряються нові ідеї, методи та підходи до вирощування сільськогосподарських культур, що можуть стати основою для подальшого розвитку аграрної галузі [12].

У розділі IX «Прикінцеві положення» Земельного кодексу України, а також Положенні Поліського національного університету прописано, що головними завданнями дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів є:

1. Створення необхідних умов для здійснення практичного навчання студентів та аспірантів (докторантів) відповідно до навчальних планів і освітніх програм на основі інноваційних та наукоємних технологій;

2. Забезпечення проведення науково-дослідних робіт науково-педагогічними працівниками, аспірантами і студентами, виробничої перевірки, апробації та впровадження наукових розробок;

3. Здійснення заходів для вирощування екологічно чистої продукції, охорони земель, відновлення родючості ґрунтів, раціонального викори-

стання природних ресурсів, а також проведення науково-дослідних робіт з селекції та насінництва сільськогосподарських культур. [13];

4. «Вирощування елітного насінневого матеріалу та забезпечення племінної худоби кормами»;

5. «Забезпечення освітнього процесу та вирішення питань щодо земель наукових установ і навчальних закладів, які можуть бути надані задля другого застосовування» [10].

Відповідно до Положення «Про організацію та функціонування колекційно-дослідного поля із спеціальності Агронімія для аграрних вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації» за видом використання дослідні поля можна поділити на основні три типи [14]:

1. Стационарне дослідне поле - земельна ділянка, на якій проводяться довгострокові польові дослідження для вивчення впливу різних факторів на розвиток сільськогосподарських культур. Метою таких досліджень є виявлення закономірностей росту та розвитку культур у різних умовах, а також впливу факторів, таких як ґрунтові характеристики, кліматичні умови, добрива, засоби захисту рослин, системи обробітку ґрунту, сівозміни тощо.

2. Демонстраційно-дослідне поле - це земельна ділянка, призначена для ознайомлення студентів з сучасними досягненнями в аграрній науці. Такі ділянки використовуються для проведення практичних занять, на яких студенти можуть побачити в дії різноманітні агротехнічні методи, прийоми та технології. Ці поля слугують своєрідними лабораторіями під відкритим небом, де можна побачити різноманітні види рослин, порівняти різні методи обробки ґрунту, догляду

за рослинами, застосування добрив та засобів захисту рослин. На демонстраційно-дослідних полях студенти мають можливість спостерігати за різними фазами росту та розвитку культур, а також аналізувати вплив різних факторів на урожайність.

3. Колекційно-дослідне поле створене для збирання колекції сільськогосподарських рослин, вивчення їх ботанічних і біологічних особливостей, а також технологій вирощування. Це поле забезпечує умови для проведення лабораторних і практичних занять, а також дослідних робіт відповідно до навчальних планів і програм окремих дисциплін.

Польовий дослід є ключовим компонентом у науковій практиці, який проводиться в польових умовах на спеціально відведеній ділянці. Його головним завданням є виявлення відмінностей між різними варіантами впливу факторів на сільськогосподарські культури, а також оцінка кількісного впливу різних умов і методів вирощування на врожайність та якість продукції.

Методичні вимоги до польового дослідження є важливими для забезпечення надійності та валідності отриманих результатів [12]. Ці вимоги спрямовані на досягнення точності та об'єктивності експерименту, а також забезпечення можливості інтерпретації та узагальнення даних. Серед них наступні: принцип типовості, принцип єдиної логічної відмінності, спеціально відведена та однорідна за родючістю ділянка, вірогідність дослідження за точністю та суттю, контроль та повторюваність, документування та аналіз.

Польові дослідження можуть класифікуватися за різними критеріями, включаючи зміст, кількість факторів

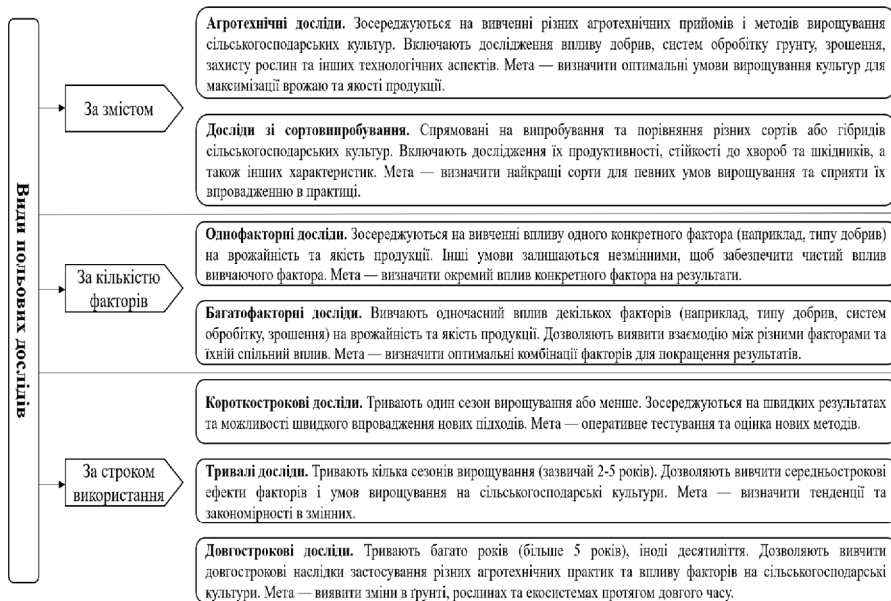

Рис. 1. Класифікація польових дослідів [12]

і термін використання (Рис. 1). Кожен вид польових дослідів має свої особливості та цілі, а також відіграє важливу роль у розробці та вдосконаленні агротехнічних практик, сприяючи підвищенню ефективності і сталості аграрного виробництва. Дані види польових дослідів можуть бути покладені в основу класифікації правового режиму особливо цінних земель.

Польові експерименти також можуть сформувавши знання про певну культуру, які важко передати за допомогою лекцій і матеріалів курсу. Інші перешкоди можуть включати питання безпеки на дослідних станціях та в полі для студентів, невизначеність розкладу через погоду чи захворювання або транспортування до дослідних господарств, розташованих далеко від місць проживання. Незважаючи на дані проблеми, підтримка досвіду польових досліджень є гід-

ною метою сільськогосподарської освіти в Україні [15].

Після історичного аналізу становлення дослідної справи і дослідних полів, можна сформувавши критерії виявлення і віднесення цих земель до особливо цінних. «Одним із критеріїв є віднесення земель за користувачами: землі дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів; землі НВАО "Масандра" та підприємств, що входять до його складу [3]».

Відповідно до вищезгаданого «Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок», до земель дослідних полів можемо віднести земельні ділянки з кодом 01.09 та 05.01. Проте, для перерозподілу даних земель та внесення відомостей до Державного земельного кадастру щодо дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів, необхідно вивчити та проаналі-

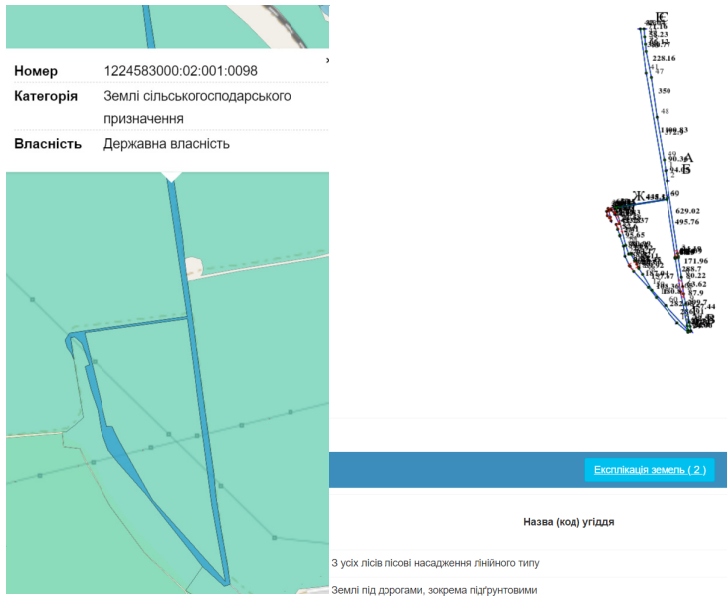

Рис. 2. Невідповідність назви угіддя до категорії земель за «Класифікатором видів цільового призначення земельних ділянок» [16]

зувати документацію із землеустрою, правовстановлюючу документацію або відомості з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обмежень [6]. Вносити відомості до Державного земельного кадастру необхідно на підставі розробленої документації із землеустрою.

Як показує практика, реєстрація земель дослідних установ у Державному земельному кадастрі здійснюється, наприклад, на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). Першим етапом є аналіз правовстановлюючих документів та просторове визначення меж дослідних станцій на картах і планах. Наступним етапом є розроблення документації та XML-файлів з внесенням відповідної інформації: категорії зе-

мель, цільового призначення, виду використання, форми власності, площі земельної ділянки, місця розташування та ін. Проте, є один критерій, який не враховується в даній методиці: при розробленні документації всі землі, що є на території господарства, відносять до земель сільськогосподарського призначення, навіть якщо це землі лісового, водного фонду або житлової та громадської забудови (рис. 2).

Як видно з наведеного прикладу, існує велика прогалина в законодавстві, адже землі різних категорій переводять у сільськогосподарські і надалі може постати проблема з їхнім цільовим використанням. Тому дане питання необхідно вирішувати на законодавчому рівні через внесення змін до законодавчих актів та нормативно-правової бази.

Висновки

Таким чином, визначено, що правовий механізм регулювання земель дослідних полів науково-дослідних установ та навчальних закладів наразі потребує вдосконалення. Головна проблема полягає в тому, що земельні ділянки науково-дослідних установ та навчальних закладів можуть складатися як з особливо цінних земель, так і з інших категорій земель. Питання полягає в тому, як розрізняти землі, які використовуються як дослідні поля. Ділянка може кілька років використовуватися для дослідницьких цілей, а в інші роки — для вирощування врожаю. У зв'язку з цим постає питання, чи втрачає вона статус дослідного поля і, відповідно, особливо цінної землі. Крім того, необхідно зазначити, що в Державному земельному кадастрі не передбачений окремий облік дослідних полів, і відсутній їхній реєстр [17].

На наш погляд законодавча база потребує уточнення в частині визначення поняття земель дослідних полів науково-дослідних установ та навчальних закладів. Пропонуємо у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначити поняття «землі дослідних полів» як земельні ділянки, що надаються у користування науково-дослідним установам та навчальним закладам для проведення сільськогосподарської науково-дослідної та освітньої діяльності, пропагування передового досвіду та реалізації новітніх наукових досліджень (програм).

Також необхідно прописати методику перерозподілу даних земель та процедуру розроблення документації із землеустрою задля подальшої реєстрації земельних ділянок в Державному земельному кадастрі. Внести правки до «Класифікатора видів цільового призначення земельних ділянок» Постанови Кабінету Міністрів 10516-2012-п, щоб землі для дослідних і навчальних цілей були не тільки в категоріях земель сільськогосподарського призначення і іншого природоохоронного призначення, а й в усіх наявних.

Список використаної літератури

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Новаковський Л. Я. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування: [монографія] / Л. Я. Новаковський, М. А. Олещенко. К. : Урожай, 2009. 276 с.
3. Третяк А.М., Дорош Й.М. Класифікація земель за їх категоріями, типами землекористування, цільовим призначенням та дозволене використання земель. *Землевпорядний вісник*. 2009. № 5. С. 20–32.
4. Мураховська О. О. Поняття особливо цінних земель України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. Вип. 165. С. 178–183.
5. Ришкова Л. В. Правове регулювання охорони та використання особливо цінних земель : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Л.В. Ришкова. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2010. 20 с.
6. Євсюков Т. О. Класифікація та екобезпечне використання особливо цінних земель: монографія. Київ-Львів : Ліга-Прес, 2015. 296 с.
7. Станіславський В. Розвиток законодавства щодо вирощування високопродук-

- тивних зернових культур. Право України. 2004. № 4. С. 138-141.
8. Бокшиц О. Зародження наукових осередків і розвиток мережі дослідних установ Всеросійського товариства цукрозаводчиків (1896-1911 рр.). *Переяславський літопис*. 2013. Вип. 4. С. 84-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perlit_2013_4_16
 9. Земельний кодекс України: Кодекс України від 13.03.1992 р. № 561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12#Text>
 10. Земельний кодекс України: Кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
 11. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру (додатки 2-64 до Порядку) : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 10516-2012-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051%D0%B1-2012-%D0%BF#Text>
 12. Положення про підрозділ «Дослідне поле» Сумського національного аграрного університету. 2016 р. URL: <https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B01-1-31.pdf>
 13. Дослідне поле. Поліський національний університет. URL: <https://polissiauniver.edu.ua/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5/>
 14. Положення про організацію та функціонування колекційно-дослідного поля із спеціальності "Агрономія" для аграрних вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Міністерство аграрної політики України. 2005 р. 9 с.
 15. Elizabeth Lewis Roberts, Rebecca Silady, Wade H. Elmer, and Lindsay R. Triplett. Introduction to field plot experimentation: A four-part enrichment activity to enhance summer undergraduate research programs. The Plant Health Instructor. 2022. №22. DOI:10.1094/PHI-T-2022-0623-01
 16. Електронні сервіси. Держгеокадастр. URL: <https://e.land.gov.ua/>
 17. Ракша О. М., Євсюков Т. А. Інституційні та нормативно-правові засади раціонального використання та охорони земель дослідних полів науково-дослідних установ і навчальних закладів: збірка наукових праць конференції молодих вчених НУБіП «Землеустрій і топографічна діяльність в умовах війни та післявоєнного відновлення і зміни клімату». 2024. URL: <https://dglib.nubip.edu.ua/items/96247fd5-78bf-4edd-8bb8-585cbb65416a>
 18. Євсюков Т.О., Мартин А.Г. Поняття та правовий режим особливо цінних земель. *Землеустрій і кадастр*. 2013. № 1. С. 9-16.
 19. Вергунов В.А., Коваленко Н.П., Сайко О.В. До питання розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні в кінці XIX - на початку XX ст. *Наукові записки / Нац. ун-т «Кієво-Могилянська акад.»*. К., 1999. Т. 14 (Історія). С. 91.
 20. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 37-38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

References

1. Закон Ukrainy «Pro osvitu». Redaktsiia vid 05.09.2017. № 38-39. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Novakovskiy, L., Oleshchenko, M. (2009). *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho zemlekorystuvannia* [Socio-economic problems of modern land use] : monohraf. Kyiv : Urozhai. 276.
3. Tretiak, A., Dorosh, Y. (2009). *Klasyfikatsiia zemel za yikh katehoriiamy, typaramy zemlekorystuvannia, tsilovym pryznacheniam ta dozvolene vykorystannia zemel*

- [Classification of land by its categories, types of land use, designated purpose and permitted use of land]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 5. 20–32.
- Murakhovska, O. (2011). Poniattia osoblyvo tsinnykh zemel Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The Concept of Particularly Valuable Lands of Ukraine: Current Status and Development Prospects]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, 165. 178-183.
 - Ryshkova, L. (2010). Pravove rehuliuвання okhorony ta vykorystannia osoblyvo tsinnykh zemel [Legal regulation of the protection and use of particularly valuable land] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stup. kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.06 / Kharkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. 20.
 - Ivsiukov, T. (2015). Klasyfikatsiia ta ekobezpechne vykorystannia osoblyvo tsinnykh zemel [Classification and environmentally sound use of particularly valuable land] : monohrafiia. Kyiv-Lviv : Liha-Pres. 296.
 - Stanislavskiy, V. (2004). Rozvytok zakonodavstva shchodo vyroshchuvannia vysokoproduktyvnykh zernovykh kultur [Development of legislation on the cultivation of high-yielding grain crops]. *Pravo Ukrainy*, 4. 138-141.
 - Bokshyts, O. (2013). Zarozhennia naukovykh osередkiv i rozvytok merezhi doslidnykh ustanov Vserosiiskoho tovarystva tsukrozavodchikiv (1896-1911 rr.) [The birth of scientific centres and the development of a network of research institutions of the All-Russian Society of Sugar Producers (1896-1911)]. *Pereiaslavskiy litopys*, 4. 84-93. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perlit_2013_4_16
 - Zemelnyi kodeks Ukrainy : Kodeks Ukrainy. Redaktsiia vid 13.03.1992. № 561-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12#Text>
 - Zemelnyi kodeks Ukrainy : Kodeks Ukrainy. Redaktsiia vid 25.10.2001. № 2768-III. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
 - Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia Derzhavnogo zemelnogo kadastru (dodatky 2-64 do Poriadku)» vid 17.10.2012. № 1051b-2012-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051%D0%B1-2012-%D0%BF#Text>
 - Polozhennia pro pidrozdil «Doslidne pole» Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. 2016. Available at: <https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B01-1-31.pdf>
 - Doslidne pole. Poliskiy natsionalnyi universytet. Available at: <https://polissiauniver.edu.ua/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5/>
 - Polozhennia pro orhanizatsiiu ta funktsionuvannia kolektiino-doslidnogo polia iz spetsialnosti “Ahronomiia” dlia ahrarnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv I–II rivniv akredytatsii. Ministerstvo ahrarnoi polityky Ukrainy. 2005. 9.
 - Roberts, E. L., Silady, R., Elmer, W. H., and Triplett, L. R. (2022). Introduction to field plot experimentation: A four-part enrichment activity to enhance summer undergraduate research programs. *The Plant Health Instructor*, 22. DOI:10.1094/PHIT-2022-0623-01
 - Elektronni servisy. Derzhheokadastr. Available at: <https://e.land.gov.ua/>
 - Raksha, O. M., Yevsiukov, T. A. (2024). Instytutsiini ta normatyvno-pravovi zasady ratsionalnoho vykorystannia ta okhorony zemel doslidnykh poliv naukovo-doslidnykh ustanov i navchalnykh zakladiv [Institutional and regulatory framework for the rational use and protection of research fields of research institutions and educational institutions]: zbirka naukovykh prats konferen-

- tsii molodykh vchenykh NUBiP «Zemleustrii i topografichna diialnist v umovakh viiny ta pislivoiennoho vidnovlennia i zminy klimatu». Available at: <https://dglib.nubip.edu.ua/items/96247fd5-78bf-4edd-8bb8-585cbb65416a>
18. Ievsiukov, T. O., Martyn, A. H. (2013). Poniattia ta pravovyi rezhym osoblyvo tsinnykh zemel [The concept and legal regime of particularly valuable land]. *Zemleustrii i kadastr*, 1. 9-16.
19. Verhunov, V. A., Kovalenko, N. P., Saiko, O. V. (1999). Do pytannia rozvytku silskohospodarskoi doslidnoi spravy v Ukraini v kintsi XIX - na pochatku XX st. [On the development of agricultural research in Ukraine in the late nineteenth and early twentieth centuries]: *Naukovi zapysky, Nats. un-t «Kyievo-Mohylianska akad.»* Kyiv, 14. 91.
20. Zakon Ukrainy «Pro vyshy osvitu». Redaktsiia vid 01.07.2014. № 37-38. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
-

Raksha O., Ievsiukov T.

FORMATION OF THE LAND REGIME OF RESEARCH FIELDS OF SCIENTIFIC AND RESEARCH INSTITUTIONS AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS

LAND MANAGEMENT, CADASTRE AND LAND MONITORING 2'24: 72-83.

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2024.02.06>

Abstract. *Particularly valuable lands (hereinafter referred to as 'PVL') play an important role in the conservation of natural biodiversity, national spirituality and food security. They are rightly regarded as the most valuable part of Ukraine's land fund. At the same time, the land plots of research fields of research institutions and educational institutions used for long-term scientific research, dissemination of best practices and implementation of the latest scientific achievements play a unique role among the protected areas. Ukrainian legislation does not contain a definition of the concept of 'experimental field land', nor does it establish a clear classification and procedure for determining land or land plots as experimental fields. There are no clear criteria for classifying certain lands or land plots as experimental fields. The publication attempts to reveal the essence of the concept of experimental fields, their main functions and types of use. It is noted that the main problem is that the land plots of research institutions and educational institutions may include both particularly valuable land and other types of land, since the land may be used for research purposes for a certain period, and in other years - for growing crops. The author proposes the definition of 'research field land' and the criteria by which certain lands or plots can be classified as research fields.*

Key words: *experimental field, research institutions, educational institutions, especially valuable lands, land protection, experimental field lands, State Land Cadastre, agricultural lands.*
